

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХЕРСОНСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ КОЛЕДЖ
ЦИКЛОВА КОМІСІЯ СОЦІАЛЬНИХ ТА ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

**Збірник тез доповідей науково-практичної конференції
«НЕ СТЕРТИ З ПАМ'ЯТІ ТОЙ СПОМИН ПРО ВІЙНУ»**
*(до 70-річчя визволення України
від німецько-фашистських загарбників)*

УДК 929 : 342(477)

28 жовтня 2014 року

Херсон-2014

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХЕРСОНСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ КОЛЕДЖ
ЦИКЛОВА КОМІСІЯ СОЦІАЛЬНИХ ТА ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

**Збірник тез доповідей науково-практичної конференції
«НЕ СТЕРТИ З ПАМ'ЯТІ ТОЙ СПОМИН ПРО ВІЙНУ»
(до 70-річчя визволення України
від німецько-фашистських загарбників)**

Організаційний комітет:

Боберська І.В., заступник директора з гуманітарної освіти та виховної роботи

Лебедь Г.М., голова ЦК соціальних та гуманітарних дисциплін

Відьохіна А.С., викладач соціальних дисциплін

Удод Л.В., викладач гуманітарних дисциплін

Шкарбуль О.В., викладач гуманітарних дисциплін

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

Важкий шлях до визволення України. Подвиг українського народу в роки Другої світової війни

- студент Куліш О., студент Тороус В., викладач Осадча Л.С.**
ЇХ ПОДВИГ – НАШЕ ВІЛЬНЕ МАЙБУТНЄ... 4
- студент Єгоров Л., викладач Лебедь Г.М.**
ЕТАПИ ВИЗВОЛЕННЯ ХЕРСОНЩИНИ ВІД НІМЕЦЬКО-ФАШИСТСЬКИХ ЗАГАРБНИКІВ 7
- студент Кравець В., викладач Слепухіна Р.І.**
ЗВІЛЬНЕННЯ МІСТА ХЕРСОНУ ВІД ФАШИСТСЬКИХ ОКУПАНТІВ (БЕРЕЗЕНЬ, 1944) 10
- Студент Кравченко Є., викладач Куліковська Н.М.**
ГЕРОЙ РІДНОГО КРАЮ: КАВАЛЕР ОРДЕНУ «СЛАВИ» ЛЮЛЬКО ВАСИЛЬ КАСЬЯНОВИЧ 13

СЕКЦІЯ 2

ОБРАЗ ВІЙНИ У ТВОРАХ УКРАЇНСЬКИХ МИТЦІВ (ЛІТЕРАТУРА, КІНО, ЖИВОПИС)

- учениця ЗОШ № 27 Матвієнко Я., викладачі Удод Л.В., Шкарбуль О.В.**
РЯДКИ, ОПАЛЕНІ ВІЙНОЮ...: О. ДОВЖЕНКО «УКРАЇНА В ОГНІ (ДО 70 – РІЧЧЯ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ВІД ФАШИЗМУ) 17
- учениця Херсонської гімназії №3 Херсонської міської ради Коваль А., викладачі Удод Л.В., Шкарбуль О.В.**
ТРАГЕДІЯ БАБИНОГО ЯРУ В РОМАНІ – СПОВІДІ АНАТОЛІЯ КУЗНЕЦОВА 19
- викладачі Стегалюк А.В., Куцак Т.О.**
МЕНЕ ВІЙНА ВЕДЕ ВСЕ ДАЛІ... 23

СЕКЦІЯ 1

ВАЖКИЙ ШЛЯХ ДО ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ. ПОДВИГ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Л.С.Осадча
Спеціаліст II категорії,
викладач соціальних
дисциплін Херсонського
політехнічного коледжу
Одеського національного
політехнічного
університету.

О.Куліш
Студент 171 групи, спеціальності
«Обслуговування та ремонт
автомобілів і двигунів»

ЇХ ПОДВИГ – НАШЕ ВІЛЬНЕ МАЙБУТНЄ... THEIR HEROIC DEED IS OUR FUTURE FREEDOM...

Л.С. Осадча, О.Куліш, В. Тороус В. Їх подвиг – наше вільне майбутнє. Про хоробрість, мужність та кмітливість воїнів-визволителів нашої Батьківщини від німецько-фашистських загарбників у роки Другої світової війни.

Вступ. Минуло вже 70 років від того переможного моменту, коли відвага та патріотизм дідів і прадідів забезпечило звільнення нашої Батьківщини від нацистсько-фашистських загарбників. Сьогодні настав час визнати та вшанувати особисту звитягу героя-захисника рідної землі.

Матеріал і результати дослідження. У жодному разі не можна забувати про особистий подвиг наших героїчних дідів і прадідів. Звитяга народу – це спільні зусилля, відвага та міць кожного. Сподіваємося, що і через багато років молодь буде захоплюватись та наслідувати доблесні вчинки таких Героїв Радянського Союзу: І.М.Кожедуба, М.П.Карпеева, О.М.Перепелиці, І.К.Голубця, І.І.Савощева, І.І.Бойка та багатьох інших. Їх подвиги захистили та врятували багатьох.

Іван Микитович Кожедуб (рис.1) походив із бідної селянської родини. Але завдяки своїй наполегливості, працьовитості та відвазі спромігся досягти успіху в житті: тричі отримав звання Героя Радянського Союзу, військове звання маршала авіації.

Рис.1

Закінчивши Чугуєвське училище льотчиків-винищувачів, тільки у березні 1943 року домігся відправлення на фронт. Справжнє бойове хрещення льотчик отримав під час битви на Курській дузі, а першою «Золотою Зіркою» Героя Радянського Союзу був нагороджений після битви за Дніпро. У цей час на його особистому рахунку було 20 збитих літаків противника. Гучна слава про подвиги І. Кожедуба летіла по всіх фронтах. Про небезпеку у зв'язку з появою в повітрі літака радянського аса попереджали своїх пілотів німецькі радіостанції. Наприкінці 1944 р., вже під час визволення Правобережної України, на грудях героя засяяла друга зірка. Так були відзначені ще 34 особисті перемоги льотчика-винищувача в повітряних боях.

День перемоги Іван Микитович зустрів у Москві. 18 серпня 1945р. його було нагороджено третьою «Золотою Зіркою» Героя Радянського Союзу. А після війни генерал-лейтенант І.М.Кожедуб продовжив вірно служити Батьківщині, очолюючи відповідальну ділянку роботи у військово-повітряних силах СРСР.

Не менш визначними були подвиги *Михайла Полікарповича Карпеева* (рис.2), який захищав територію України від нацистсько-фашистських загарбників з перших днів 1943 року, щойно перетнули кордон окупованої УРСР.

Рис.2

Його бойові заслуги, звитяга, кмітливість були відзначені «Золотою Зіркою» Героя Радянського Союзу вже по завершенню Великої Вітчизняної війни, у червні 1945 року та багатьма іншими державними нагородами.

Михайло Полікарпович воював у 662-му нічному авіаполку. Здійснив багато бойових вильотів, знищив десятки ворожих військових машин. Але одна із найяскравіших сутичок із ворогом відбулася у червні 1944 року біля залізничної станції Толочино. Під час якого, завдяки чіткості та вправності гвардії лейтенанта, бомби потрапляли просто в ціль, в результаті обстрілу ворожого ешелони з кулеметів, знищив їх вщент.

Голубець Іван Карпович (рис.3) здійснив подвиг вартістю в життя. Саме завдяки його діям було врятовано десятки, сотні, навіть тисячі життів. Ворогові так і не вдалося знищити військову зброю та кораблі Чорноморського військового флоту. Напевне Іван Карпович дослужився б до вищих військових чинів у своєму житті, але зробив свій вибір на користь мирного життя співвітчизників. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 14 червня 1942 року за зразкове виконання завдань командування і проявлені мужність і героїзм у боях з німецько-фашистськими загарбниками старшому червонофлотцеві Голубцю Івану Карповичу посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Рис.3

Не слід забувати й про подвиги наших земляків, мужність, кмітливість та відвага котрих має надихати нас.

Бойко Іван Іванович (рис.4), уроженець Херсонської області, пройшов війну від самого початку і до перемоги. Його саперне відділення, де він служив командиром у складі 73 стрілецької дивізії, стримувало наступи загарбників на підступах до Одеси, приймало участь у Сталінградській і Орлово-Курській битвах, форсуванні Дніпра та багатьох інших військових операціях.

Рис.4

Однією із найскладніших військових кампаній у роки війни була битва за Дніпро, восени 1943 року.

У нагородному листі вказано: «Гвардеец Бойко проявил особенное мужество и отвагу и потому заслуживает присвоения звания Героя Советского Союза». Уявіть собі, на той момент Івану Івановичу виповнилось тільки 27 років.

Висновки. Війна зажадала від народу найбільшої напруги, сил, величезних жертв в загальнонаціональному масштабі. Розкрила стійкість і мужність співвітчизників, здатність до самопожертвування в ім'я свободи і незалежності Батьківщини. Тисячі солдатів і офіцерів обезсмертили свої імена при обороні міст Одеси, Севастополя, Києва, у битві за Дніпро, у передгір'ях Карпат, при штурмі Берліна і в інших битвах.

За героїчні подвиги у Великій Вітчизняній війні званням Героя Радянського Союзу нагороджено понад 11 тис. чоловік (частина-посмертно), з них 104-двічі, трое-тричі (Г.Жуков, І.Кожедуб і А.Покришкин).

Література:

1. 1941-1945 Книга памяти Украины [Электронный ресурс] Режим доступа / <http://www.memory-book.com.ua/people/book/66>
2. Военно-исторический календарь [Электронный ресурс] Режим доступа / <http://www.warmuseum.kiev.ua/rus/trade.shtml>

Г.М. Лебедь,
спеціаліст I категорії,
викладач соціальних
дисциплін Херсонського
політехнічного коледжу
Одеського національного
політехнічного
університету
e-mail: gallale@ mail. ru

Л.В. Єгоров,
студент, Херсонського
політехнічного коледжу
Одеського
національного
політехнічного
університету.

ЕТАПИ ЗВІЛЬНЕННЯ ХЕРСОНЩИНИ ВІД НІМЕЦЬКО-ФАШИСТСЬКИХ ЗАГАРБНИКІВ

Г.М. Лебедь, Л.В. Єгоров. Етапи звільнення Херсонщини від німецько-фашистських загарбників. Про основні явища, процеси та етапи визволення Херсонщини від німецько-фашистських загарбників.

Вступ. Наприкінці 1943 р. на території України діяли війська 1-го, 2-го, 3-го, 4-го Українських фронтів, які налічували понад 2,3 млн. чол., 28800 гармат і мінометів, 2000 танків, 2370 літаків.

Радянським військам протистояла гітлерівська група армій «Південь», яка налічувала у своєму складі 1,8 млн. чоловік, 16800 гармат і мінометів, 2200 танків і штурмових гармат, 1460 літаків.

3 жовтня 1943 року почалося визволення Херсонщини.

Матеріал і результати дослідження. Визволення Херсонщини проходило в два етапи:

I. 3 жовтня до листопада 1943 року було визволено Лівобережжя.

II. 3 лютого до квітня 1944 року - Правобережжя.

Територію Херсонщини від фашистських загарбників визволяли два фронти – 3-й Український під командуванням Р.Я.Малиновського та 4-й Український під командуванням Ф.І.Толбухіна. Безпосередньо у визвольних боях на території нашого краю брали участь 2-га, 3-тя гвардійські, 5-та ударна, 28-а, 44-та та 51-ша загальновійськові армії, 8-ма, 17-та повітряні армії, а також 2-й гвардійський механізований, 4-й гвардійський Кубанський козачий кавалерійський, 5-й Донський козачий кавалерійський, 19-й танковий корпуси та інші частини фронтового підпорядкування.

Перший населений пункт Нижні Сірогози було звільнено 28 жовтня 1943 року. Останній населений пункт Херсонщини – залізничну станцію Чонгар – звільнено 12 квітня 1944 року (Додаток 1).

Війська 4 Українського фронту до 5 листопада 1943 року звільнив майже усе Лівобережжя Херсонщини. Залишився ряд плацдармів супротивника (Нікопольський, Херсонський і в районі Покровського хутора), щ обули ліквідовані нашими військами в грудні 1943 року і в лютому 1944 року.

На території Бериславського району на початку грудня наші частини з ходу форсували Дніпро в районі Берислава і Червоного Бургуна, але обидві спроби закріпитися на правому березі Дніпра в районі названих пунктів закінчились невдало. Передові загони були зім'яті супротивником, їх залишки повернулися на лівий берег.

2 листопада 1943 року війська 2-гої гвардійської Армії і 44-ої Армії зайняли Каховку і стали звільняти населені пункти на лівому березі Дніпра.

Після звільнення Нікопольського плацдарму від противника і звільнення В.Лепетихи і Верхнього Рогачика війська 4 Українського фронту 8-9 лютого 1944 року почали форсувати річку Дніпро і приступили до звільнення населених пунктів Ново-Воронцовського, Велико-Олександрівського і Бериславського районів.

Наприкінці лютого 1944 року правофланговий армії 4 Український фронт: 3 гв. Армія, 5 УДА і 28 Армія – були передані до складу 3 Українського фронту (командуючий генерал армії Маліновський Р.Я., член Військової Ради фронту генерал – лейтенант Желтов А.С., начальник Штабу Фронту – генерал-лейтенант Корженевич Ф.К.).

До складу 28 армії були включені 2 дивізії: 2 гв. Армії 4 Українського фронту – 49 гв. СД і 195 СД, що займали оборонні смуги на передньому краї безпосередньо по лівому березі Дніпра на ділянці: Каховка, Цюрупінськ, Гола Пристань.

У такий спосіб Правобережжя Херсонщини в лютому – березні 1944 року, у тому числі міста Берислав і Херсон, звільняли війська 3-го Українського фронту.

У боях за визволення Херсонщини від фашистських загарбників загинуло, померло від ран та зникло безвісти 47 тисяч бійців Червоної армії. За героїзм та мужність, проявлені при визволенні нашого краю 67 воїнів отримали звання Героїв Радянського Союзу. П'ятеро воїнів повторили подвиг О.Матросова, заклавши своїми тілами амбразури дотів і дзотів, – С.І.Кочнев, Омар Омаров, С.А.Харченко, І.О.Галенко, М.Х.Губайдулін.

Висновок. Дорогою ціною заплатили радянські воїни за звільнення Херсонщини від німецько-фашистських загарбників: понад 34 тисяч солдат і офіцерів не повернулись з цих боїв.

Під час визвольних боїв на території нашого краю, 30 березня 1944 року, наказом президії Верховної Ради СРСР було сформовано Херсонську область з частин Миколаївської і Запорізької областей. Центром нової області став Херсон.

У жовтні 1944 р. у ході Карпатсько-Ужгородської операції завершилося визволення всієї території України. 27 жовтня був звільнений від окупантів Ужгород, а наступного дня – решта населених пунктів Закарпатської України.

28 жовтня 1944 року територія України була повністю звільнена від німецько-фашистських загарбників.

Літераура:

1. Херсонская область в годы Великой Отечественной войны 1942-1945 гг. [Текст] – Одесса «Маяк», 1968.
2. 1941-1945 Книга памяти Украины [Электронный ресурс] Режим доступа / <http://www.memory-book.com.ua/people/book/66>
3. Херсонская область в годы ВОВ (1941-1945). Сборник документов и материалов [Текст], Одесса «Маяк», 2001
4. Справка. О боевых действиях Советской Армии на территории Бериславского района и города Берислава (Херсонщина) в 1941 – 1945 гг. Предоставлена Бериславским народным музеем.

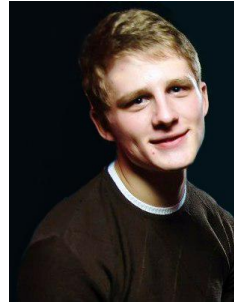
ДОДАТОК 1.

№	Найменування населених пунктів	Дата визволення
1	Нижні Сірогози, райцентр	28 жовтня 1943 р.
2	Іванівка, райцентр	29 жовтня 1943 р.
3	Генічеськ, райцентр	30 жовтня 1943 р.
4	Новотроїцьке, райцентр	31 жовтня 1943 р.
5	Сиваське, село	31 жовтня 1943 р.

6	Червоний Чабан, село Каланчацького району	31 жовтня 1943 р.
7	Асканія-Нова, заповідник, Чаплинського району	31 жовтня 1943 р.
8	Чаплинка, райцентр	31 жовтня 1943 р.
9	Горностаївка, райцентр	1 листопада 1943
10	Каланчак, райцентр	2 листопада 1943
11	Каховка, райцентр	2 листопада 1943
12	Нова Маячка, село Цюрупинського району	2 листопада 1943
13	Скадовськ, райцентр	2 листопада 1943
14	Цюрупинськ, райцентр	4 листопада 1943
15	Гола Пристань, райцентр	4 листопада 1943
16	Цюрупинськ, залізнична станція	20 грудня 1943 р.
17	Верхній Рогачик, райцентр	6 лютого 1944 р.
18	Велика Лепетиха, райцентр	8 лютого 1944 р.
19	Михайлівка, село Нововоронцовського району	10 лютого 1944 р.
20	Нововоронцовка, райцентр	27 лютого 1944 р.
21	Високопілля, райцентр	29 лютого 1944 р.
22	Дудчани, село Нововоронцовського району	9 березня 1944 р.
23	Берислав, райцентр	11 березня 1944
24	Велика Олександрівка, райцентр	12 березня 1944 р
25	Херсон, місто, обласний центр, залізнична станція, порт	13 березня 1944
26	Білозерка, райцентр	14 березня 1944 р
27	Щасливцеве, село (Арабатська стрілка)	11 квітня 1944 р.
28	Чонгар, залізнична станція	12 квітня 1944 р.

Р.І.Слепухіна
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, викладач соціальних дисциплін Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету.

Кравець Вадим,
студент 271 групи, спеціальності: «Обслуговування та ремонт автомобілів і двигунів».

ЗВІЛЬНЕННЯ МІСТА ХЕРСОНУ ВІД ФАШИСТСЬКИХ ОКУПАНТІВ (БЕРЕЗЕНЬ, 1944 РІК)

Р.І. С., . Етапи звільнення Херсону від німецько-фашистських загарбників. Про основні явища, процеси та етапи визволення міста Херсона від німецько-фашистських загарбників.

Вступ. В радянську добу історія Великої Вітчизняної війни перетворилася в героїко-епічні події, в яких перші місяці війни були поглинуті переможним наступом радянських військ 1943–1945 років.

Але архівні документи і спогади учасників війни дають можливість реконструювати події війни і показати людський вимір, зрозуміти, чим війна була в дійсності, страхи окремих людей відображають колективну пам'ять про минуле.

Бувають події, які з часом стираються з народної пам'яті, стають надбанням архівів. Але є події, значення яких з роками не тільки не зменшується, а навпаки з кожним десятиліттям набувають особливого значення, стають безсмертними.

З 23 червня по 19 серпня 1941 р. 15 тисяч воїнів запасу було мобілізовано на Херсонщині в діючу армію. Кілька днів захисники Херсона відбивали атаки гітлерівців, особливо запеклі бої були 18 серпня, та вже 19-го місто було зайняте фашистами. Вся територія області була окупована 24 вересня 1941 р., останнім населеним пунктом, який здали фашистам, був радгосп Червоний чабан Каланчацького району. Розпочався довгий період режиму кривавого терору та необмеженого свавілля фашистської влади. За висновками Херсонської обласної надзвичайної комісії з розслідування злочинів нацистської окупаційної влади на території області було знищено 28,5 тисячі мирних громадян (в їх числі євреї, цигани, підпільники, партизани, комуністи), на примусові роботи до Німеччини було вигнано 37,5 тисяч наших земляків. Загальні матеріальні збитки, завдані народному господарству Херсонщини, за висновками комісії, склали 12 млрд. крб. В Херсоні повністю біли зруйновані підприємства харчової промисловості, підірвані паротурбінна та дизельна електростанції, завод склотари, цехи заводів ім. Петровського та ім. Комінтерну, консервного комбінату, повністю знищені водогін та енергетичне господарство міста.

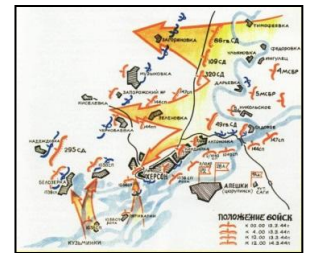

рис.1

Матеріали дослідження.

У жовтні 1943 року частини Червоної Армії почали звільняти територію, яка пізніше стала Херсонською областю. На початку листопада 1943 року з'єднання 4-го Українського фронту вийшли до Дніпра на всій протяжності від Горностаївки до узбережжя Чорного моря. Радянське командування вирішило на початку березня розгорнути широкий наступ силами 1-го, 2-го і 3-го Українських фронтів. Йшла посилена підготовка і до форсування Дніпра, до звільнення Херсона.

Визволення м. Херсона розпочалось форсуванням Дніпра в районі Берислава військами 28 армії. 9-10 березня вони переправились через Дніпро і визволили Берислав.

За цю операцію 4 гвардійська механізована бригада та 109 гвардійська стрілецька дивізія отримали почесне найменування «Бериславських».

У результаті на лівому березі Дніпра, в районі Херсона, були готові до наступу 49-а гвардійська і 295-а стрілецькі дивізії і ряд допоміжних частин, що входили до 1-го стрілецького корпусу 28-ї Армії 3-го Українського фронту. У частинах велася величезна підготовча робота, було зібрано багато човнів, поромів, катерів. Успіхи десантників повинні були полегшити подальше форсування річки основними силами 49-ї гвардійської і 295-ї стрілецької дивізій. Успішно діяла авіація, наносячи

німцям нищівні удари. ...11 березня 1944, о 1 год. 30 хвилин, розвідгрупа 149-го стрілецького полку 49-ї гвардійської стрілецької дивізії висадилася в районі села Козацьке і захопила плацдарм на правому березі Дніпра. А в ніч на 12 березня 1944 року на південь від села Садового висадилися розвідзагони 295-ї і 49-ї гвардійської стрілецьких дивізій.

Рис.2

На 13 березня 2013 року в Херсоні проживало 6 чоловік, які у березні 1944 року брали участь у звільненні міста від німецько - нацистських загарбників, серед них і випускник машинобудівного технікуму - Рябко Віталій Афанасійович. В 1941 році закінчив Херсонський машинобудівний технікум. Воював у складі 295 Стрілецької дивізії (1040 – й стрілецький полк), кулеметник. Пройшов з боями від Херсону до Берліну.

Андієць Олександр Федорович – народився 1 липня 1925 року. Почав воювати в 1943 році у складі 49 – ої Гвардійської стрілецької дивізії. Нагороджений орденами Великої Вітчизняної війни «За мужність», медаллю «За бойові заслуги».

Уманець Сергій Якович – народився 28 червня 1922 року. Воював у складі 295 Стрілецької дивізії (1038 – й стрілецький полк), кулеметник. За мужність і героїзм нагороджений орденами й медалями «За відвагу», «За мужність», «За перемогу над Німеччиною» .

Перетяпко Дмитро Кирилович - народився 10 січня 1924 року. Пройшов війну, брав участь у звільненні міста Херсон у складі 49 – й Гвардійської стрілецької дивізії (149-й стрілецький полк), командир кулеметного розрахунку «Максим», сержант. Нагороджений орденами Великої Вітчизняної війни «За мужність», медаллю «За бойові заслуги» .

Ярковий Петро Іванович – народився 23 грудня 1923 року. Пройшов війну та воював у складі 295 Стрілецької дивізії (1038 – й стрілецький полк), командир мінометного розрахунку.

Закінчив війну в Берліні, де на стінах Рейхстагу написав три гордих слова « Я – из Херсона».

Яковлев Олександр Ілліч – народився 15 серпня 1924. Почав воювати в 1943 році у складі 49 – й Гвардійської стрілецької дивізії (149 - й стрілецький полк), був розвідником. Учасник звільнення міст Херсон, Миколаїв, Одеса. Нагороджений орденами Славы II і III ступенів, Червоної Зірки, Вітчизняної війни, «За мужність».

В день визволення в Херсоні виявилось тільки 50 жителів. Місто являло собою жахливу картину розорення і спустошення. Всі будинки, в т.ч. й житлові, були відкриті, пограбовані. Те, чого грабіжники не встигли вивезти, вони привели до повної непридатності.

Окупанти зруйнували всі промислові підприємства, знищили 2942 житлові будинки, комунальні підприємства.

В боях за Херсон 11-13 березня відзначились 49-а гвардійська та 295-а стрілецька дивізії. їм, а також 373-му артилерійському полку, 243-му

окремому батальйону зв'язку, 773-му окремому радіодивізіону і 1-му авіатранспортному полку Цивільного повітряного флоту було присвоєне звання «Херсонських».

За героїзм і мужність, що були проявлені в боях за визволення Херсонщини 67 воїнів були удостоєні звання Героя Радянського Союзу, тисячі солдат та офіцерів 26 національностей були нагороджені бойовими орденами та медалями.

Рис 3.

На полях боїв за наш край загинуло, потонуло при переправі через ріки, пропало безвісти, померло від ран 47 тис. бійців.

Висновки. Отже, про Велику Вітчизняну війну знято багато фільмів, написано багато книг. Саме тому ми знаємо про блокаду Ленінграда, Курську битву, звільнення Сталінграда, але про звільнення Херсона фільмів немає, а події, які відбувалися навесні 1944 року в Таврійському краї були не рядовими буднями війни.

Література:

1. Райсхкомісаріат Україна // Вікіпедія. Вільна енциклопедія [сайт]. - Режим доступу до вид.: http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Reichskommissariat_Ukraine_Map.png - Райсхкомісаріат Україна. Адміністративний поділ. [Електронний ресурс]
2. Державний архів Херсонської області (далі - ДАХО), ф. Р-1520 Сільські управи Херсонщини, оп.4, спр.1 - Накази Габітскомісара Олександрштадта. 1941-1943 рр. Архіви окупації 1941-1944 / Держ. Ком. Архів України; упоряд, Н. Маковская. - К.: Вид. дім «Києво – Могилянська академія», 2006. - Том 1 - 54-55 арк.
3. ДАХО, Архіви окупації 1941-1944 / Держ. Ком. Архів України; упоряд, Н. Маковская. - К.: Вид. дім «Києво – Могилянська академія», 2006. - Том 1 -ф.Р – 3497- «Колекція письмових робіт учнів шкіл Херсона та Херсонської області під назвою: «Що я пережив під час німецької окупації».
4. Морозов К. Освободители Херсона // Херсонський вісник. - 2013. - № 11. – 14 березня.

Н.М.Куліковська

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, викладач соціальних дисциплін Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету.

Кравченко Євген,

студент 251 групи, спеціальності «Розробка програмного забезпечення»

ГЕРОЙ РІДНОГО КРАЮ: КАВАЛЕР ОРДЕНУ «СЛАВИ» ЛЮЛЬКО ВАСИЛЬ КАСЯНОВИЧ

Н.М. Куліковська, Є. Кравченко. Герой рідного краю: кавалер ордену «Слави» Люлька Василь Касянович. Воїни-переможці проявили чудеса героїзму, стійкості, мужності, билися за кожен клаптик рідної землі до останнього подиху, до останньої краплі крові, вистояли і перемогли. Одним з них був Кавалер ордену «Слави» Люлька Василь Касянович, якому присвячене дане дослідження.

Рис.1

На час приходу на Дніпропетровщину радянських військ Василю Касяновичу якраз виповнилося 19 років - ішов березень 1943 року - тобто, призывний вік. Тож 31 березня він уже став солдатом. У цьому випадку теж спрацювала його грамотність - потрапив до артилерії і після короткого навчання - на передову (Рис.1).

Не любив ветеран розповідати про війну, хоч просили про це не раз. За нього могли б щось розповісти численні нагороди, які він не так і часто одягав, якби вони вміли говорити. Ось, наприклад, орден Червоної Зірки. Він би повідав про звільнення Кишинева, про влучний вогонь навідника гармати рядового Люлька. Він умів вибирати об'єкти для своєї гармати: від влучних попадань розліталися уламки дотів і дзотів, горіли ворожі танки, залягала піхота.

А під Бродами, коли отримали наказ знищити оточене вороже угруповання, саме до нього звернулися піхотні командири по допомогу. Справа в тому, що кілька замаскованих кулеметних гнізд не давали просуватися вперед "цариці полів", як тоді називали піхоту. Як було не згадати Василеві Касяновичу свій коксохімічний завод і старших, кадрових робітників, до яких за порадою зверталися інженери? Тепер до нього звернулися офіцери сусідніх підрозділів і чекали саме від нього порятунку. Василь не вагався, лише попросив розвідку дати орієнтири.

Щоб влучити у ворожі позиції якнайпевніше, довелося гарматній обслузі висуватися поближче до ворожих позицій. Зазвичай артилеристи не бачать цілі, за них працюють артилерійські спостерігачі, корегуючи вогонь. Проте це був не той випадок, коли можна тратити час на прицілювання та поправки. Ризикували артилеристи? Так, але цей ризик був виправданий завданням та його виконанням. Не дивлячись на щільний рушничний і кулеметний вогонь, Люлька старанно навів гармату. Вистачило кількох пострілів прямою наводкою, щоб ворожі кулеметні гнізда замовкли назавжди. Ворог не витримав. Skorиставшись цим, наші війська перейшли в атаку. 22 липня 1944 року бродське угруповання ворога припинило існування. Радянські війська знищили понад 30 тисяч

німців , захопили трофеї, взяли в полон 17 тисяч солдатів та офіцерів , у тому числі командира 13 -го армійського корпусу генерала Гауффе з його штабом , а також командирів дивізій генералів Ліндемана і Недтвича .

Це вже був вчинок досвідченого воїна. Саме так розцінило командування випадок під Бродами, і він залишився у пам'яті командирів.

Після звільнення Західної України запеклі бої розгорнулися на Віслі в районі польського міста Сандомир. І тут Василь Касянович проявив зразки хоробрості та мужності , як і під час визволення Пшеворська, Жешува, Кракова, Сосновця , Катовіц .

Що міг би розповісти орден Слави III ступеню? Спогади про це викликали у героя війни неоднозначну реакцію - до купи змішалися торжество успіху, біль від поранення і чужі страждання.

27 січня 1945 року 60-а армія звільнила від німецько -фашистських загарбників польське місто Освенцім.

Того ж дня група бійців 322 - ї стрілецької дивізії , серед яких був старший сержант Люлька , нашттовнулась неподалік від згаданого населеного пункту на величезний концентраційний табір. Ніхто з бійців не відав тоді, що поруч з трагічно відомими Бухенвальдом, Дахау, Маутхаузенем, Равенсбрюком, Треблінкою, Майданеком - це була одна з найстрашніших фабрик смерті , де озвірілі гітлерівські кати знищили понад чотири мільйони чоловік двадцяти семи національностей , що ще в 1941 році фашистські бузувіри випробували на радянських військовополонених страхітливий газ «Циклон В» , проводили інші варварські «досліди» по знищенню людей.

Там визволителі з жахом спостерігали за в'язнями концтабору: чоловіками, жінками та дітьми. У смугастому брудному одязі, худі - худючі. Вкрай знесилені, вони ледве переставляли ноги. Але очі кожного світилися невимовною радістю.

Якось Василь Касянович навіть подумав про те, що й він міг би опинитися отут, в Освенцімі, якби його погнали на роботу до Німеччини. Знає, що не змирився б зі своїм становищем і втік би. А що порятунку шукати не вмів і не мав можливості, то його б спіймали і відправили в оце жахливе місце. Ще невідомо, чи вижив би...

За визволення на території Польщі в'язнів концтабору він був нагороджений орденом Слави III ступеню. Але не вручення ордену залишилося в пам'яті, а страждання, згорьовані очі недавніх в'язнів, їх сльози і сміх одночасно, обійми кощавими руками. Таке не забувається ніколи! Навіть власне поранення в ногу чомусь відійшло на другий план. А саме воно стало причиною крутої зміни в солдатській долі Люлька. Після госпіталю він уже не потрапив до артилерійського полку, а став розвідником. Мабуть, вирішальну роль у такому призначенні зіграв його чималий бойовий досвід.

По завершенні Верхньо-Сілезької наступальної операції 60-а армія була передана у склад 4-го Українського фронту , війська якого громили ворога у Чехословаччині . Бойове хрещення на території цієї країни старший сержант Люлька дістав під Моравською Остравою.

Нова служба подобалася Василеві Касяновичу. Справа полягала в тому, що командири ставили перед розвідниками конкретне завдання, а в межах його виконання надавалася ініціатива особисто виконавцю. Це створювало ілюзію "вільного пошуку" або, як казав про себе Василь, "безприв'язного утримання". І все ж таки на перше місце в розвідці виходила власна ініціатива, що незабаром призвело до крупного успіху.

Під Моравською Остравою кілька разів ходила група розвідників у пошук і часто поверталася з "язиком". Та чомусь усі вони були "дрібними" - не за габаритами, ні, а за рангом. Траплялися рядові солдати - зв'язківці, сапери, їздові. Хоча б один тобі писарчук або кур'єр, які часом знають досить багато. Тож виходило, що "язиків" доставляли, ризикуючи життям, а даних катма.

Якось під час чергового пошуку Василь натрапив на бліндаж і заліг біля нього. Судячи з того, що на варті біля нього стояло двоє, що сюди стягувалися кілька телефонних проводів, у бліндажі мала дислокуватися якась штабна одиниця. Василь промерз до кісток, чекаючи на здобич. І нарешті дочекався: з бліндажа вийшов офіцер по "малій потребі". На тлі неба чітко вирізнялася його офіцерська шинеля і високий картуз. Не встиг гітлерівець за гудзики взятися, як Василь підім'яв його, заткнув рота і злегка оглушив. Це зайняло менше хвилини і відбулося так тихо, що вартовий по той бік землянки нічого й не почув. Вже через годину ворожий офіцер був у штабі полку і давав цінні свідчення, бо й справді був штабним працівником.

Ось так до Василя Касяновича Люлька "прийшов" орден Слави II ступеню.

...Як спресовується час на війні! Причому, ніколи не вгадаєш - розтягнеться він чи стиснеться. Наприклад, під час атаки здається, що ти пробіг чи проповз кілометри, а пішло на це кілька годин. Озирнешся ж - за кілька хвилин ти здолав чи не дві-три сотні метрів. Зате яких метрів!

Така особливість часу стала особливо помітною наприкінці війни, коли ворог огризався з усіх сил, фронт стягувався, а відтак ряди противника ущільнювалися. Усім своїм еством бійці відчували наближення святого дня перемоги - хотілося вижити, повернутися додому, спробувати давно забутого мирного життя. Але й відсиджуватися в окопах не хотілося, бо тоді день перемоги міг би віддалитися в безкінечність. Одним словом, треба було воювати. І добре воювати.

Рис.2

15 квітня 1945 року старший сержант Люлько з товаришами (Рис.2) по зброї проривав одну зі смуг ворожої оборони. В запеклому бою за населений пункт Кобержіце особисто знищив п'ять гітлерівців. А в ніч на 16 квітня група розвідників забралася далеко в тил ворога в пошуках «язика». Під час короткого перепочинку Василь подумки пройшов ще раз тим шляхом, яким група забралася в тил ворожої групи. Так, отже, спочатку вибалком, потім невеликий лісок, а там знову яр, промитий весняною водою. Далі він круто обривається, але вже за "спинами" вороже угруповання. Якщо цим шляхом непоміченою пройшла їх група, то чому б не пройти і його 1078 стрілецькому полку 322-ї стрілецької дивізії?

Незабаром свої міркування він виклав командирам, показав шлях на карті. Командирам теж не хотілося ризикувати життям своїх воїнів. Якщо можна обійтися меншими втратами, то чому б і не спробувати.

Наступної ночі сотні солдат полку тихо зняли з позицій і потяглися вслід за розвідником по перевіреній ним дорозі. На світанку в тилу ворога зайняли позиції сотні бійців, а в передранковому морозі з усіх боків по ворогах вдарили кулемети, міномети, загукали гармати. Вистачило якоїсь години, щоб ворог зрозумів безвихідність ситуації, в яку потрапив, і запросив пощади. Того разу втрат полк не поніс.

Так Василя Касяновича Люлька "знайшов" орден Слави I ступеню. І став він повним кавалером цього ордена (Рис.3).

Робота написана на спогадах ветерана Другої світової війни Люлька Василя Касяновича.

СЕКЦІЯ 2

ОБРАЗ ВІЙНИ У ТВОРАХ УКРАЇНСЬКИХ МИТЦІВ (ЛІТЕРАТУРА, КІНО, ЖИВОПИС)

Л.В. Удод,
викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж
Одеського
національного політехнічного
університету

О.В.Шкарбуль,
викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж
Одеського
національного
політехнічного університету

Я. Матвієнко,
учениця 9-Акласу,
Херсонської
ЗОШ № 27

РЯДКИ, ОПАЛЕНІ ВІЙНОЮ...: О. ДОВЖЕНКО «УКРАЇНА В ОГНІ» (ДО 70 – РІЧЧЯ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ВІД ФАШИЗМУ)

Л.В.Удод. О.В.Шкарбуль. Я.Матвієнко.

Рядки, опалені війною...: О.Довженко «Україна в огні» (до 70-річчя визволення України від фашизму)
Наше дослідження присвячене сторінкам кіноповісті О. Довженка «Україна в огні» та героїзму українських людей у боротьбі з фашизмом. Матеріали періоду В.В.війни і сьогодні виклають велику зацікавленість. І ми приєднуємося до цього інтересу. Сподіваємось, що це творче дослідження припаде до душі студентській та учнівській молоді Херсонщини, особливо під час вивчення історії рідної Батьківщини, бо українці свято пам'ятають героїв, що самовідданно боролися з фашистськими загарбниками, визволяючи рідну землю від фашистської чуми ХХ століття.

Ключові слова: Україна, О. Довженко, «Україна в огні», фашизм.

Війна, війна! І знов криваві ріки!
грим гармат, і шаблі дзвін.
Могили, сироти, каліки
І сум покинутих руїн[3].

Вступ. Велика Вітчизняна війна стала жорстоким випробуванням для нашого народу, була найтяжчою з усіх воїн, які коли-небудь знала світова історія. Руйнуючи все на своєму шляху, війна загрожувала найдорожчому в житті кожного з нас – Вітчизні. Мова йшла про життя або смерть народів. І вони одностайно стали на захист рідної землі.

Українська література відіграла важливу роль у справі згуртування народу в боротьбі проти німецько-фашистських загарбників. Своім полум'яним словом письменники-патріоти піднімали бойовий дух народу, зміцнювали єдність і дружбу наших людей, впевненість у перемозі.

У загальнонародній боротьбі з кривавим фашизмом активну участь взяли поети, прозаїки, драматурги, художники, артисти. Понад сто українських письменників перебували в діючій армії та в партизанських загонах, боролися в антифашистському підпіллі. Це і Павло Тичина, Максим Рильський, Микола Бажан, Андрій Малишко – військові й спеціальні кореспонденти, працівники дивізійних і армійських газет. Це і Ярослав Галан, Петро Панч, Олександр Копиленко – співробітники радіо. Це і Платон Воронько, Юрій Збанацький – письменники партизани.

Матеріал і результати дослідження. Десятки неперевершених творів виходили з-під пера письменників у часи війни. Не був винятком і Олександр Довженко (Рис. 1).

Рисунок 1. О. Довженко «Україна в огні»

Страшне літо 1941 року. «О українська земле, як укривалась ти! Ріки кров'ю поналивано, озера слізьми та жалем. Байраки й переправи трупом запалися... Світе мій убогий! Де на тобі пролилося стільки крові, як у нас на

Україні? Де стільки передсмертних криків, сліз, відчаю? Горе розлилося по недобитих вокзалах» [1].

«Україна в огні»... Чому автор так назвав свою кіноповість? Бо у творі багато не тільки описів чудових красвидів, а й описів пожеж і вогню, бо автор показує війну як трагедію землі в битвах і пожарищах, і перед нашим духовним зором виникла раптом уся Україна в огні, у множині страждань і тяжких протиречивих, трагедійних стиків. Велика нещаслива земля! Укоотре вже впродовж своєї історії Україна стала великою руїною.

Кіноповість **«Україна в огні»** письменник-Довженко почав писати на початку війни. Швидко написав, зняв фільм, сподіваючись визнання та вдячності. Але сталося навпаки: і кінофільм, і повість були осуджені й заборонені.

О.Довженко говорив: «Написав я **«Україну в огні»** з огненним болем у серці і палким стражданням за Україну, що перебувала в німецьких лапах, з болючим жалем і страхом за її долю. Кому ж, як не мені, сказати було слово на захист свого народу, коли отака велика загроза нависла над нещасною моєю землею» [2].

Україна – це передусім українці. Краса і ніжність України оспівана в образах дівчат і матерів. А силу і мужність втілював автор у чоловічих образах, головним чином однієї родини Запорожців.

Запорожці – люди працьовиті, веселі, горді, сміливі, хоробрі. Лаврін увібрав у собі кращі традиції козаччини і передав своїм синам-героям.

О.Довженко був вірний правді життя і власним гуманістичним ідеалам, чи не єдиний письменник у всій тогочасній радянській літературі порушив проблему пересічної людини на війні і в тилу.

«Україна в огні»... Коли читаєш, стає моторошно від тих злочинів, що робили німці на нашій землі, стає страшно від того зла, що робили самі українці, зраджуючи себе і свою Батьківщину. Але все це – неприхована правда війни, неприхована правда історії українського народу.

Страшний був час! Незліченними ешелонами вивозили в Німеччину українських людей, клали цілі родини додолу вряд і стріляли, підпалюючи хати. Було і вішання, і гвалтування жінок, було таке, що однімали дітей у жінок і кидали у вогонь. За діточками плигали туди і нещасні матері, щоб не жити після загибелі їхніх дітей.

Горіли села, освітлюючи усе навкруги. Здалека можна було побачити страшні заграви, які відкликалися у серцях людей гнівними прокльонами та сльозами. За ці прокльони їх знову вбивали та гнали до Німеччини, як рабів, як волів. Страшне знущання, що й зараз викликає гнів, гнів за зневажену, знівечену землю українську, гнів за знищених людей, за людей, почорнілих та посивілих за моторошні роки війни.

Висновки. Але не треба закриватися від цієї страхітливої правди, говорячи, що все давно минуло! Ні, ця правда повинна залишитися, щоб постійно нагадувати усім забудькуватим, що таке справжня війна, війна з крові, м'яса, війна з трупів та пожеж, війна із сліз та відчаю.

Ось страшна правда війни, ось страшна правда історії. Висітиме ця правда над нашим народом як повсякчасне нагадування про ті злочини, що робили самі українці, йдучи тернистим шляхом до своєї незалежності. І хай це нагадування назавжди залишиться в серцях людей, закликаючи ніколи більше не робити таких жорстоких помилок. Це нагадування про страшну війну хай назавжди відіб'є охоту розпочинати новий жах. Саме про це правдивий твір Олександра Довженка **«Україна в огні»**.

Література

1. Довженко О. Твори в п'яти томах. Том 2. Кіноповісті [Текст] .- К.: Дніпро, 1991.
2. Довженко О. Твори в п'яти томах. Том 5. Записні книжки. Щоденник. Листи [Текст].- К.: Дніпро, 1985.
3. Перемога. Вірші поетів України про Велику Вітчизняну війну/ упорядник І.І.Гончаренко[Текст].- К.: Радянський письменник, 1980.

О.В.Шкарбуль,
викладач, Херсонський
політехнічний коледж
Одеський національний
політехнічний університет

Л.В. Удод
викладач, Херсонський
політехнічний коледж
Одеський національний
політехнічний університет

Коваль Анастасія,
учениця 9 – Б класу
Херсонської гімназії №3
Херсонської міської ради

ТРАГЕДІЯ БАБИНОГО ЯРУ В РОМАНІ – СПОВІДІ АНАТОЛІЯ КУЗНЕЦОВА

О.В. Шкарбуль, Л.В. Удод, А. Коваль.

Трагедія Бабиного Яру в романі-сповіді Анатолія Кузнецова. В дослідженні на прикладі художнього твору розкривається образ війни очима літераторів. У центрі уваги автора є Бабий Яр, який відомий світові як місце масових розстрілів фашистами мирних мешканців Києва під час його окупації. Також розглядається історія створення роману та доля письменника у контексті історичних подій.

Вступ. За свою багатовікову історію наша країна не один раз зазнавала набігів з боку монгольської нації, не раз давала відсіч шведським і литовським загарбникам, саме наші предки змогли зупинити і повністю знищити німецьких окупантів. Тому ми повинні віддати шану пам'яті солдатам і тим, хто, не покладаючи рук, працював у тилу, чекаючи на своїх батьків, синів і чоловіків додому. Кожен з нас з упевненістю може сказати, що його сім'ю Велика Вітчизняна війна не обійшла стороною. Ця велика трагедія надовго залишилася в серцях всіх людей планети, і ми повинні прагнути до того, щоб подібне лихо більше не повторилося. Таке завдання було поставлене митцям слова, бо живі свідки мають обмежений час, їх життя не вічне, а твори мистецтва живуть у віках, передаються із покоління в покоління, є пересторогою нам.

Багато творчих особистостей намагалися створити образ війни. Кажуть, що війна має жіноче обличчя, дитячі очі, які дивилися смерті в обличчя, старечі німі руки, які не в змозі захистити від болі та страждань свої рідних, хрипкий зірваний голос від страху та жаху побаченого.

Обличчя війни краще уявити, аніж безпосередньо бути її учасником. Твори художньої літератури, образотворчого мистецтва та кіно мають велике значення для нас і наших нащадків, бо змальовують правду, якою б гіркою вона не була, застерігають від повторення помилок.

Матеріал і результати дослідження. Однією з найстрашніших сторінок хроніки Великої Вітчизняної війни є правда про Бабин Яр. Цей страшний злочин не міг зникнути безслідно у пам'яті, стертися з історії. Українська та світова спільнота у вересні 2014 року відзначатиме 73-тю річницю початку подій у Бабиному Ярі, що є символом трагедії Голокосту та нацистських злочинів на українській землі, жертвами яких стали мільйони людей. Бабин Яр став могилою десятків тисяч євреїв, а також українських патріотів, військовополонених, циган та інших громадян. Тому на тему Бабиного Яру створено не лише художні твори, а і музичні. Симфонія №13 Д. Шостаковича, яку він написав під враженнями поеми Є. Євтушенка. Художні фільми режисерів М. Засєєва-Руденко та Ксенії Ковальнової у 2002 році, німецько-білоруський фільм режисера Джефа Кэню 2003 року.

Анатолій Васильович Кузнецов. Колись це ім'я гриміло на безкрайніх теренах Радянського Союзу. У 1960-і роки його вважали одним із найяскравіших,

найталановитіших і найпрогресивніших літераторів, одним із «батьків-засновників» так званої сповідальної прози. Його оповідання «Артист мімансу», опубліковане 1968 року в журналі «Новый мир», порівнювали з гоголівською «Шинеллю» та «Бідними людьми» Достоевського.

Потім у життя Кузнецова втрутилася політика, яку він ненавидів і неповернення із – за кордону стало головною причиною його неповернення передусім у нинішній літературний простір.

Він народився 18 серпня 1929 року в Києві, виріс на Куренівці, як сам писав, «неподалік від великого яру, назва якого свого часу була відома лише місцевим жителям: Бабин яр».

Хлопчиком Кузнецову довелося пережити нацистську окупацію в Києві, і він став свідком того, що відбувалося в Бабиному Ярі, тобто розстрілів київських євреїв, а також представників інших національностей - росіян, українців, циганів. «Це, - згадував Кузнецов, - був величезний, можна навіть сказати величний яр — глибокий і широкий, як гірська ущелина. На одному краю його крикнеш – на іншому ледве почують. Дном його завжди протікав дуже симпатичний чистий струмочок».

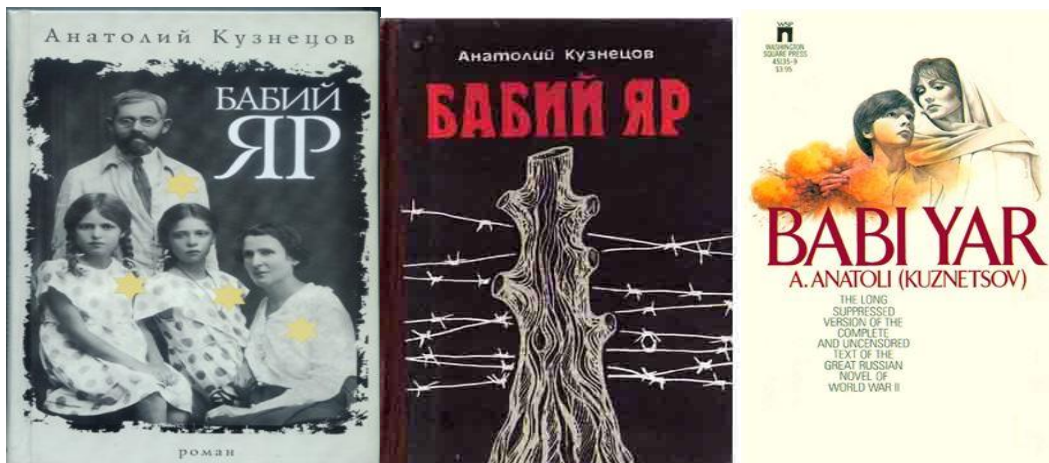

У поясненні до свого роману автор писав: «Бабин Яр був, як це мовиться, місцем мого дитинства, місцем наших ігор. Потім відразу, в один день, він став дуже відомий. Два із гаком роки він був забороненою зоною, з дротом під високою напругою, з табором, і на щитах було написано, що по всякому, хто наблизиться, відкривається вогонь. Одного разу я навіть побував там, в конторі, але не в самому Яру, інакше б цю

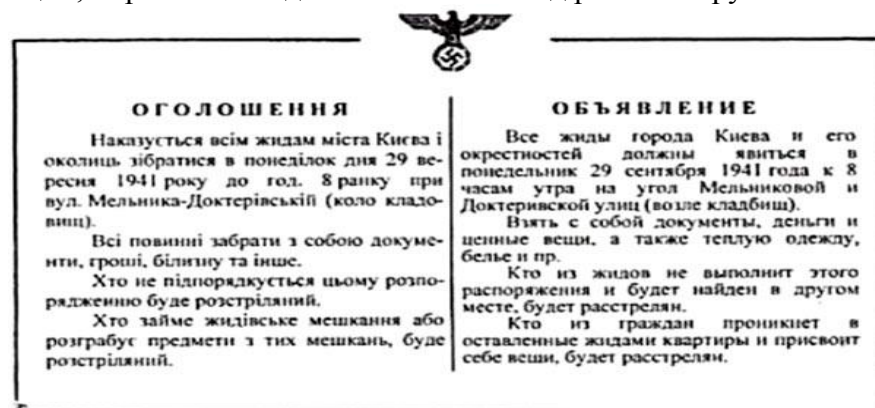
книжку не писав. Ми тільки чули кулеметні черги через рівні проміжки. Я це чув два роки- день за днем, і це стоїть в моїх вухах сьогодні.»

Коли німецькі війська були вибиті з Києва, А.Кузнецов з дідом пішли подивитись до Бабиного яру. І в цьому «симпатичному чистому струмочку» Кузнецов знайшов шматочок обгорілої людської кістки, потім шар вугілля, з якого незнайомі хлопці «добували» напівсплавлені золоті кільця, сережки, зуби. Кузнецов підібрав тоді шматок попелу й забрав із собою.

І ось у чотирнадцятирічному віці він почав записувати до товстого саморобного зошита все, що бачив і чув про Бабин Яр. Одного разу цей зошит знайшла його мама і прочитала написане. Поплакала і порадила зберігати зошит, щоб колись написати книгу. Хлопчик виріс, став письменником і книгу написав.

Збереглися листи Кузнецова до ізраїльського журналіста, письменника і перекладача Шломо Евен-Шошана: «До 29 вересня 1941 року євреїв повільно вбивали в таборах, дотримуючись видимості законності. З Бабиного Яру вони узвичаїлися. Вони вивісили наказ усім євреям міста з'явитися з речами, цінностями в район товарної станції, потім оточили і почали розстрілювати. У цьому «потокі» загинуло безліч росіян, українців та інших — тих, хто проводжав близьких і друзів «на вокзал», дітей не вбивали, а закопували живцем, поранених не добивали. Земля над ровами ворушилася.

Потім два роки в Бабиному Яру розстрілювали росіян, українців, циганів, загалом, людей усіх національностей. Думка, що Бабин Яр – це могила лише людей єврейської національності, - неправильна. Це – могила інтернаціональна. Ніхто ніколи не підрахує, яких і скільки національностей там поховано, бо 90 % трупів спалено, а попіл переважно розсипано по ярах і полях».

Улітку 1969-го він виїхав до Лондона. Але їхав Кузнецов не просто так. Перед тим, як сісти в літак «Аерофлоту», він обмотав себе фотоплівками, на яких було сфільмовано

повний текст «Бабиного Яру» (повні варіанти рукопису він закопав у лісі під Тулою, де вони, мабуть, лежать і донині). Це дало йому можливість уже 1970 року в нью-йоркському видавництві «Посев» видати роман у такому вигляді, в якому він сам хотів його бачити: «Ось його випускаю як першу свою книжку без будь-якої політичної цензури, - і прошу лише цей текст «Бабиного Яру» вважати справжнім. Це, нарешті, дійсно те, що я написав. Я пишу так, немов даю під присягою юридичне свідчення на найвищому чесному суді – і відповідаю за кожне своє слово. В цій книзі розказана тільки правда – так, як ЦЕ БУЛО.»

Одразу після війни це місце перетворилося на своєрідний клондайк, куди частенько навідувалися мародери, що полювали за золотими коронками жертв. Дно Бабиного Яру почало вкриватися відкопаними черепами, а до пунктів здачі кольорових металів усе частіше почали потрапляти такі сумнівні скарби. Щоб припинити варварство було прийнято рішення заповнити Бабин Яр відходами виробництва Петровських цегляних заводів «з метою ліквідації Яру і впорядкування території, прилеглої до Сирецького масиву». В 1962-му році Бабин Яр таки частково засипали землею та висадили там ліс. Через місце трагедії було прокладене шосе.

Пам'ятник загиблим у Бабиному Яру було відкрито 29 вересня 1991 року. Ця подія була приурочена до 50-річчя трагедії. 1 березня 2007 відповідно до наказу Кабінету Міністрів України Бабиного Яру було присвоєно статус Державного історико-меморіального заповідника.

Висновки. Можна говорити про цю книгу багато і довго. Про людей, які видавали німцям єврейських дітей і поранених більшовиків. Про німців, які не одержували задоволення від війни, але брали в ній участь. Про людську масу, що ворухиться, на дні Яру, що стогне і плаче. Про людей, які їли каштани і гризли власне шкіряне взуття. Про "Динамо", що відважно зіграв "Матч смерті". І про те, хто загинув, не доживши до Перемоги. Але в голові постійно пульсує тільки одна думка: І невже єдине, що люди досконало освоїли за всю історію, – це вбивати? Як могла трапитися така всепоглинаюча, божевільна трагедія? Як могли люди настільки буденно, байдуже, безпричинно знищувати інших людей?

Закінчити розповідь про книгу А. Кузнецова та події, які призвели до її написання, хочеться словами Анатолія Кузнецова: «Щоб минуле не повторилося - май сміливість поглянути йому у вічі сьогодні!».

Література

1. А. Кузнецов. Бабий Яр [Електронний ресурс]/Режим доступу: http://www.belousenko.com/books/kuznetsov_a/kuznetsov_babij_jar.htm.
2. Віртуальний музей Бабин Яр [Електронний ресурс] /Режим доступу: <http://babiyar.com.ua/>.
3. Національний історико-меморіальний заповідник " Бабин Яр" [Електронний ресурс] /Режим доступу: <http://babyn-yar.gov.ua/en/node/380>.

А.В.Стегалюк,
викладач Херсонського
політехнічного коледжу
Одеського національного
політехнічного
університету університету

Т.В.Куцак
викладач Херсонського
політехнічного коледжу
Одеського національного
політехнічного

МЕНЕ ВІЙНА ВЕДЕ ВСЕ ДАЛІ...

Викладачі присвятили свою роботу 70-річчю визволення України від німецько-фашистських загарбників. Тези доповіді -- результат комплексного дослідження участі у Великій Вітчизняній війні видатного українського письменника Олесь Гончара та аналізу його фронтових поезій. Автори наводять переконливі приклади з життя добровольця студентського батальйону, якому довелося пройти через усі пекельні кола війни – від першого й до останнього. Наведені приклади поезій, в яких О.Гончар прославляв мужність, нехтування смертю, захоплювався героїчними вчинками своїх побратимів. Завершується стаття прикладами авторських поезій студентів (Литвиненко Катерина 151 гр., Соколан Андрій 431гр.), де вони висловлюють своє ставлення до тих подій. Робота адресована викладачам і студентам, учителям і школярам, а також усім, хто не байдужий до історичного минулого своєї країни та шанує поетичне слово.

Ключові слова. Олесь Гончар, поезія, Перемога, війна, солдат, пам'ять.

"На фронті я проходив курс справжньої науки життя, бачив людину за таких обставин, де вона розкривається до кінця, саме тоді нам по-справжньому відкривалася велич нашого народу. Про це я хотів писати".

"Окопний університет" дав Олесеві Терентійовичу багато: **"Школу життя, яку я пройшов за ці роки, не змогло б замінити ніяке літературне навчання"**. Почавши війну студентом-студбатівцем, Гончар досить швидко став сержантом гвардійського підрозділу, а згодом і командиром обслуги батальйонного міномета, старшиною мінометної батареї.

В короткі хвилини перепочинку між боями Олесь писав вірші. Вони допомагали вижити йому й підняти дух таких же юних соратників. У цих поезіях не було помпезності, не особливо дбалось і про високу художність, зате пульсувала справжня невимушеність і щирість, навіть коли йшлося про високу тему патріотизму.

Екстремальні ситуації, кровопролитні бої розкривали Гончареві очі на багато життєвих істин. Він став свідком загибелі найкращих друзів, тих, кого пізніше воскресив на сторінках своїх "Прапороносців". Тоді він і давав собі клятву: **"Якщо тільки залишуся живий, то обов'язково розповім про вас"**.

Мінометники, надзвичайно строгі і навіть урочисті, слухали, затамувавши подих.... Олесь усе читав. Він читав і годину, й другу. А солдати слухали й дивувались, як це можна було звичайними словами вивістити те, що було у кожного на серці і про що, виявляється, могло розказати одне лиш людське серце...

Сам Гончар теж проявляв мужність, нехтував смертю, як і його побратими, адже в умовах постійного наступу й небезпеки багатьом відкривалося друге дихання. За бойові заслуги майбутній письменник був нагороджений орденом Червоної Зірки, орденом Слави, трьома медалями "За відвагу", медаллю «За оборону Києва». Тільки фронтовики знають ціну таким медалям.

Війна для нього закінчилася надвечір 9 травня 1945 року.

Згодом, перечитавши свої фронтові поезії і досить скромно їх оцінюючи, автор, однак, вважав, що ці давні, подеколи, може, й кострубаті рядки – як не дивно – зберегли й

через декілька років свою первісну емоційну наснагу, внутрішню щирість, отже, й мають право на зустріч із читачем.

«Поетичний пунктир походу» - так було колись названо твори цього фронтового циклу, і, здається, й сьогодні з таким визначенням можна погодитись. Людина, як відомо, перебувала на фронті в умовах виняткових, вкрай суворих, обставини складалися так, що навіть натурам з художніми нахилами дуже рідко випадала можливість для творчої самовияву. А душа ж прагнула виповісти свої почуття, відгукнутись на довколишнє, хоча б нашвидкуруч зафіксувати – для себе, для друзів – своє пережите.

Ті, за чиїми плечима фронти, безмірні далечі визвольного походу, сподіваюсь, знайдуть у цих юнацьких довірливих записах щось близьке своєму серцю, а можливо, чимось доторкнуться ті рядки й душі тих, кому випала інша доля, хто виростав і формувалася уже по цей бік золотого екватора Перемоги...

**Я БАЧИВ, ЯК РВЕТЬСЯ ЖИТТЯ
НА ЗБЛІДЛИХ ЇЇ ДОЛОНЯХ.
ІМ'Я ВЖЕ НЕ ПАМ'ЯТАВ,
БО ПАМ'ЯТЬ – В ЇЇ ПОЛОНІ.**

**ВОНА НЕ БОЯЛАСЬ ВІЙНИ,
НЕ ЗНАЮЧИ, ЩО ЇЇ ВТРАЧАТИ.
Є ЗБРОЯ В ЇЇ РУКАХ,
І ЛЕДЬ ЗАІРЖАВЛІ ЛАТИ.**

**В БЛОКАДІ ГОРИТЬ ЗИМА,
І СПАЛАХОМ ТЛІЄ СТРАХ.
ТА ЗБРОЯ ЇЇ ГОЛОВНА
КРИЛАСЯ У СЛОВАХ.**

**Части своей разбитой души.
Что все молчат дорогой закрытой,
Что все рычат оскалом открытым.
Мирные братья теперь не друзья.
Мирный народ теперь без жилья,
Требует крови и новых побед.
Как не старайся, выкинуть бред.
Как не играйся, мир не добреет.
Как не брыкайся, все перетлеет.
Жуй и грызи. Трупы в грязи
Смотри не топчи, мысли враги.
Солдат сохрани, прошу.**

Література.

1. Жулинський М. Олесь Гончар: творчість як доля [Текст] // Українська мова і література в школі.- 1991.- № 11-12.
2. Гончар О. Листи. [Текст] – К., 2008.
3. Гончар О. Щоденники: У 3т. [Текст] – К., 2002, 2008.
4. Погрібний А. Олесь Гончар. [Текст] — К., 1989.
5. Сверстюк Є. Собор у риштованні [Текст] // Дивослово.- 1998.- № 5.
6. Цалик С.М., Селегій П.О. Таємниці письменницьких шухляд: Детективна історія української літератури. [Текст] – К., 2010. Режим доступу до вид.: www.ukrlit.vn.ua/author/gonchar.html lib.guru.ua/PROZA/GONCHAR/tronka.tx

ДЛЯ ПОТАТОК